

Verzár Éva Bolond asszony

A temető kapuja szélesre tárva. Egy fekete gödör égre meredten várja lakóját, körülötte gyászba burkolózott emberek. Kevesen vannak. Csupán néhány vénasszony, fekete kendőjüket homlokukra húzták, hogy lássanak, de eső ne érje arcukat. Ember egy sem, csak a sírásók képviselik a kalapos-bajszos nemet. A pap a sír fejénél épp az utolsó imát mondja, amikor Isten nyila lecsap a sírkert mögött, a folyón túli réten. Aztán egetverő dördüléssel búcsúzik az év utolsóinak mondható ítélet ideje. Az emberek megérik a villám erejét, ami testükön áthatol, mereven állnak egy pillatanig, aztán az asszonyok fejüket vesztve igyekeznek ki a kiskapun, körül se nézve, nehogy odavágja őket is a fennvaló haragja a bolond asszony hantja mellé.

Őt temetik. A bolond asszonyt, akit a sírásók meg se várva a pap ámenjét, nagy igyekezettel eresztenek le a gödör mélyébe, s hányják nagy szolgálommal rá a földet.

Hát eltemették a félkegyelműt! A szomszéd, aki az egészséget kifizette, tort ül. Vele van két fia, azok barátai s egy lány. A lakásban kivénhedt asztal körül lesik a fiatalok, hogy forr-e már a teavíz. Addig is a kályha felőli meleget ölelik magukhoz. Átfáztak... A temetésen nem voltak, egész nap lomtalanítottak, eltüntették a „teásház” felgyülemlett lomjait. Mindent egy szeméthordó szekérre pakoltak. Ami megmaradt, itt áll az asztalon egy öreg cipős dobozban.

- Nézzük meg, mi van benne - indítványozza valaki, s már emelik is föl az öreg doboz tetejét.

Közelebb vonzza őket a kíváncsiság, s turkálnak a megsárgult, íratok, képek között. Erre gondoltak, ezért is hozták magukkal. A papírokkal nem foglalatoskodnak, majd ha kell valakinek, előkeresik. Sáriné fiatalkori fényképeire kíváncsiak. Nem találják. Helyette számukra idegen, de gyönyörű nő fotója. Nem tudják, ki lehet az a fiatal, hamvsarcú lány. Arca finom vonalait fekete haja kiemeli, még hangsúlyozottabbá teszi szépségét. Pici nevető szája, huncut a szeme... Mégis, ki lehet ez a nő? Biztosan valami rokona az elhunytanak. Aztán egyre több, ehhez hasonló megbarnult régi fotó, rajtuk divatjamúlt ruhákba öltözött emberek. Egyiken sincs név, sem évszám.

A házigazda - hetvenes éveit taposó öregember - ölében egy halom fával belép a szobába. A csak erre vártak:

- János bácsi, kik vannak ezeken a képeken? Mi a Sári néni fotóit keressük, de sehol sem találjuk. Csak ezeket, de nem tudjuk eldönteni, hogy kik vannak megörökítve rajtuk. - Az öreg nagy szakértelemmel lerakja a kályha mellé a fát, komótosan leül az asztal mellé. Kezébe vesz egy fényképet, aztán a másikat, végül alulról kihúzza még egyet.

- Ismeritek? - Mindenki odanéz. Ugyanaz a szépasszony. Ezt a nőt látták eddig is, de miért van a Sári asszony hagyatékában?

- Ki ez? - kérdezik majdnem egyszerre.

- Hát Sári - feleli az öreg.

- Sáriné!? - az nem lehet, egy cseppet sem hasonlít rá. - Magyarázatot kérve néznek az öregemberre.

- Pedig ő az, és ha segítetek a vacsorát feltenni, elmesélem ennek a szépasszonynak a sorsát -. Nem

kellett nagy biztatás, sietve ugrottak s láttak neki a főzésnek. Vadas lesz. A férfiak a nyúllal foglalkoztak. Kata a zöldséget tisztította meg a hagymát, s közben sopánkodott szegény kis állat miatt.

- Olyan aranyos volt! - De az ércclábasban sercent a zsír, belekerült a hagyma, zöldség és melléje a fehér bundás húsa. Felöntötték egy kis vízzel, födelet tettek rá, már csak a tüzet kell táplálni, s hamarosan elkészül a finom vacsora.

- Na, akkor kezdjük, mire vagytok kíváncsiak, - nevet hamiskásan az öreg.

- Mindenre, de főleg arra, hogy lett ebből a szépasszonyból a falu teafőző bolondja.

Az öreg súlya alatt megreccsen az öreg időket megélt karosszék. Megvakarja a fejét, nehéz fába vágta fejszójét, amikor ezeknek az életet nem tapasztalt ifjúságnak a régmúltat akarja hitelesen elmesélni, bár már sokszor meggyőződött arról, hogy hálás hallgatóság.

- Itt van ez a kép, nézzétek. Ezen Sárinét és a férjét látjátok. A szomszédban laktak, ott, ahonnan eltemettük. - A képen a bájos nő mellett magas ember állt, kackiás bajusszal, egyenes tartással.

- Igencsak csinos ember lehetett, de hogy vehette el Sárinét? - kotnyeleskedett a lány. A lényegét szerette volna tudni minél hamarabb, de az öreg nem engedett.

- Nyugodj meg lányom. Szépen, sorban mindent elmesélek. Ez a fess ember az én jó pajtásom, Józsefnek hívták. Egy évben születünk, akkor most hetvenkét éves lenne. Együtt nőttünk fel, együtt jártunk iskolába s még katonának is egymás mellett rukkoltunk be. Szerencsénk volt, mindketten megsebesültünk, így a frontról hazakerültünk, még

mielőtt fogságba eshettünk volna. Én már ismertem az anyátokat - nézett a két fiára -, és hamar el is vettem feleségül. Itt kezdtük közös életünket, ebben a házban. Kertészkedtünk, ahogy az anyámék is. Nagy az élet, megéltünk belőle. A szomszédban is neveltek növényeket, de főleg a gazdaságot fejlesztették, sok-sok állattal. Józsi nem nősült meg, senki leánya nem volt neki elég jó. Az anyja is belekotnyeleskedett, amint feltűnt valaki, és ő sem kapkodta el. Kőkemény munkával csak úgy rohantak az évek. Nekünk harmincévesen már volt két fiúnk, amikor Józsi egy nap, csillogó szemmel bejött hozzánk és nagy titokzatosan hátrahívott a kertbe. Megismert egy leányt újságolta, aki neki nagyon megtetszett. De nagy a baj, a leányka eléggé fiatalka.

- Mennyi idős?- kérdeztem.

- Alig töltötte be a tizennyolcat - válaszolta. - Nekem erősen tetszik, elvinném feleségül.

- Ő mit mond?- kérdeztem

- Jönne hozzám - válaszolt Józsi. - Csak az anyám! Nem tudom, mit szólna hozzá. Az ő szülei beleegyeznek, mert sokan vannak testvérek. Ha egy elmegy a háztól, észre sem veszik. Meg aztán itt a gazdaság, lenne pénze, jó sora, nemcsak neki, hanem a családjának is jutna valamicske. Egyszóval az anyámtól félek.

A hónapok naptár szerint követték egymást és Józsi nem maradt el a leány mellől. Addig-addig erősködött, amíg az anyja is beadta a derekát. Engedélyt adott rá, hogy feleségül vegye, de azzal a feltétellel, hogy odaköltöznék a nagyházba, hogy megtaníthassa a menyét mindenre, amit egy gazdasszonynak tudni illik.

- Én aztán nem szégyenkezek veled, abba a putriba, ahol felnőttem, még egy asztalt sem tanulhatott megteríteni rendesen, hát még főzni, viselkedni! - mondogatta az anyja.

Megtartották a lakodalmat, nagy felhajtással, ahogy ez egy jómódú családban szokott. Hajnalig ropták a táncot, az asztalról még másnap délben sem fogyott el az étel-ital. Mézeshetekre nem volt idő. Sok volt a munka, amit látástól-vakulásig végeztek és este holtfáradtan bújtak ágyba. A fiatalasszony jól vizsgázott. Bírta a munkát, hamar tanult, élvezte a gondtalan életet. Az anyósa is megszerette, nem volt semmi hangos szó közöttük. Aztán egy nap az öregasszony búcsút mondott ennek a világnak. Becsületesen eltemették, meggyászolták.

Józsi felesége maradt a ház úrnője. Idők teltevel szép, erősen szép menyecske kerekedett belőle, csak úgy ringott a csípője ura boldogságára. Jó háziasszony hírében állott, ügyesen vezette az otthoni gazdaságot. Reggeltől-estig nótázott kinn a kertben. Hajnalban az ő hangjára ébredtek a pacsirták, s szólaltak meg a kakasok a kerítésen. Minden elképzelhető aprójószág volt az udvarban, az asszonyka gyönyörűségei. A lovak és a négy gyönyörű tehén, pedig a gazduram büszkesége. A tejet elszegődték, minden este és reggel elvitték a falusiak. Szép életet éltek nem mondom, de Józsi nemhogy nem fiatalodott, hanem inkább erőst öregedni kezdett. Nem volt olyan kedélyes ember, nem járt el sehova szórakozni, márpedig az asszony óhajtotta volna; a bált, a táncot, a korához való életet, de csak munka volt, mindig csak a munka. Hiába énekelt hozzá, lassan megszokottá, unalmassá kezdett válni számára ez az élet. Embere is mindennap csak a

mezőt járta. Napszámosaival több időt töltött, mint feleségével...

Egyedül lézengett egész nap otthon a csinos menyecske. Más szórakozása nem lévén, szóba elegyedett minden hozzájuk betérővel, főleg azokkal, akik rendszeresen jártak tejért. Ennél több sem kellett. Megindult a falu szája. Egyre többet lehetett hallani, hogy van valakije a beszélgetők között, mert férfiemberrel hallják nevetgélni az asszonykát. Nevet is kapott nemsokára az „áldozat”. Tejért járt a házhoz egy fiatalember, olyan vele egykorú lehetett. Vele huncutkodott s ez nem is maradhatott titokban, mert, amit egyszer a falu elkezd suttogni az olyan, mint az erdőben a szél üzenete, egyik faág átadja a másiknak a közeledő vihar jelzését. A falu susogása is így jutott el Józsi fülébe, aki ezután állandóan lekonyult ábrázattal jött-ment. Tőlem is kérdezte nem egyszer, hogy láttam-e valami gyanúsat. Erre mit válaszolhattam volna, azt hogy állandóan a nyalka legény jön a leghamarább, aztán eltűnnek a házban, és valamikor délfelé látom ökelmét elmenni? Nem mondhattam, tudtam, beleroskad, ha megbizonyosodik. Erősen szerette hites feleségét.

János bácsi felállt a karosszékéből, tett a tűzre, belekavart az edénybe. A fiatalok némán lesték mozdulatait. Ő megállt a kályha mellett, maga elé idézve a múltat, aztán sóhajtva visszaült.

- Jól sóhajtozik apám, tán csak nem most jön a java?

- Jól mondod fiam, a java még hátra van. Hol is hagytam abba? Jaj igen. Úgy látszik öregszem, azt is elfelejtem, amit az előbb akartam mondani, de a régi dolgokra egészen tisztán emlékezek. Józsi valahogy mégis megbizonyosodott abban, hogy feleségének

más is van az életében. De nem szólt semmit, csak ette magát. Egyre komorabbá vált. Kedvetlenül fogta be reggelente a lovakat, s hajtotta ki a mezőre. Sokszor olyankor is kiment, amikor semmi dolga nem volt, csak ne keljen otthon lennie az asszonnyal. Egy nyári reggelen is így indult útnak, azt mondta, megnézi lehet-e már aratni? Tikkasztóan meleg nap volt. Már-már bántotta a szemét, úgy szikrázott a kavicsokról visszaverődő fény. Józsi leült a földjük végében levő fa alá, lehajtotta fejét, mint akinek nagy a bánata. Bizony fájt a szíve nagyon és szégyellte is a falu előtt magát, hogy ide jutott. Büszke ember volt világéletében, most meg amerre elhaladt, pusmogtak a háta mögött.

Itthon az asszonyka ellátta az állatokat. Jöttek - mint rendesen - a tejért. Megérkezett a szeretője is. Beküldte a legényt a tisztaszobába, s miután kimérte az utolsó habos tejet, utána ment ő is. Szerelmes hancúrozásba kezdtek.

Odakinn a nagy hőségben egyre csak gyűltek az alattomos fellegek. A hegy mögül ijesztő, hatalmas fekete szörnyeteg settenkedett a falu felé. Mozdulatlan csend borult a mezőre, elhallgattak a madarak, a tücskök, még a békák sem brekegtek a közeli tavakban. Józsi csak bámulta maga előtt a fűben mászkáló hangyákat. Nem vett az észre semmit. Nem hallotta a csendet, mert az ő lelkében igencsak nagy volt a zaj. Tisztáznia kell az asszonnyal a dolgot, nem mehet ez így tovább! Nem teheti őt a világ csúfjává. Magában ezerszer elpróbálta, hogy fog hozzá a beszélgetéshez, nem lesz könnyű, az biztos, mert mi van, ha nem tagadja? Mi lesz akkor vele, ha beismeri felesége azt, hogy megcsalja? A közeledő nagy időt jelezve, a viharos szél támadásba lendült. Józsi, mint a

szemtelen legyet próbálta hessegetni a szél szárnyán előtte elsuhanó száraz fűszálakat, az egyre szaporodó, védelmet kereső ezüst szárnyú repülő rovarokat. Csak akkor ocsúdott fel, amikor a lovak idegesen kapálózni kezdtek, de akkorra már dördült is az ég. Állt volna fel, hogy szabaddá tegye a kipányvázott lovakat és induljon sietve haza, amikor egy hatalmas villám teljes erejével belecsapott a felette elágazó fa törzsébe. Görcsbe rándulva esett össze...

A kigyulladt fa magas lángokban égett, szél tépázta a lángnyelveket, amelyek belekaptak az ember ruhájába, és addig falták testét, míg az, a felismerhetetlenségig össze nem égett.

Ezekben a pillanatokban a nagyszobában tetőfokán volt a hancúrozás. A menyecske éles sikolya beleveszett a mennydörgésbe, kéjesen terült el az ágyon. Mikorra kipihegte magát vette csak észre, hogy itt a vihar... Hamar öltözött, nyomban küldte is el a fiatalembert, tudta az ura bármikor hazaérhet. Sietve gyűjtötte össze a kiscsirkéket, felmelegítette az előző napról megmaradt ételt. Aztán leült és várta haza párját. Az meg csak nem jött. Minden szekérezőre összereződött... Hol lehet? Eltelt a délután, felszakadoztak a fellegek, még mindig várt... Aztán úgy estefelé megcsikordult a kiskapu. Kiszaladt. A gyászos hírt hozták, Józsit megütötte a villám. Belehalt.

A menyecske ájuldozott, nem hitt az emberek szavának. Egyre csak ismételte, hogy nem lehet igaz. Aztán begördült a szekér az ura holttestével az udvarba. A doktor is megérkezett, megállapította a halát és annak okát. Jött a pap a harangozóval, jöttek a rokonok, s azok intéztek mindent, mert az asszony

csak ült, magát okolva embere haláláért. Megszólalt a lelkiismerete és folyton az járt az eszébe, hogy Isten így bünteti őt a hűtlensége miatt. Az a három nap a temetésig maga volt a pokol. Miután Józsi testét felravatalozták, esténként szokás szerint virrasztani mentek a falusiak. Sári se nem látott, se nem hallott. Harmadnapra, temetésre szólta a harang. Összegyűlt, aki járt tudott, a temetési menet olyan hosszú volt, hogy az eleje már fenn volt a temetőben, de a vége még csak akkor hagyta el a halottas ház kapuját. A pap még mondott egy utolsó imát, beföldelték a szerencsétlenül járt embert, s mindenki ment a maga útjára. Volt, mit megbeszélni... Sári viselkedését és könnyeit lesték. Nem sírt. Nem ájuldozott, csak állt és utolsónak ő is kilépett a sírkert kapuján. Hazament. Kiült az udvaron levő padra, szeme a semmibe meredt. A virradat ott találta azon a helyen, ahonnan a nap első sugaraira dalolva ált fel. A szomszédok nem hittek a fülüknek, mi ez a nagy nótaszó? Én is átmentem, hogy megnézzem, mi van - hallgasson már el, nem illik a temetés utáni napon ilyen fennhangon énekelni -, de amikor a szemébe néztem, már nem azt a Sárit láttam, aki egykoron volt. Beszélni kezdett, hogy gyógyítani akar, sok a dolga, mennie kell növényeket gyűjteni a rétre.

A többi már tudjátok. Megtébolyodott azon az éjszakán. Egész életében járta a mezőt, erdőt és mindenkinek teának valót adott. Minden gazt összegyűjtött, ti is, meg a falusiak is csak csúfolkodtak vele. Tudott teát a kutyák betegségére, a férfiak bajára, torokfájásra, mindenre, amire kérték; bár nem hitték, hogy az, amit ad, ér valamit. Tébolyult asszony lett az ő bolondságaival. Külsejében is megváltozott,

elhanyagolta magát. Nem mosakodott, sem a házát, sem az udvarát nem tartotta rendben. Minden kis zugot teáinak tartogatott, a gaz meg egyre nőtt. Benőtte az udvart, a kertet. A hajdani kívánatos szép menyecske, csúf öregasszonnyá változott, akit mindenki magára hagyott. Meghaltak a szülei. Testvérei még a faluból is elköltöztek. Ilyennek ismertétek meg ti, de én ismertem fiatalnak, szépnek. Rendkívüli meleg szívét soha nem felejttem el. Jó asszony volt, csak megbotlott, amiért soha sem hibáztattam, törődtem vele, és mindvégig szerettem.

Mély csend borult a lakásra. Elkészült az étel. Előkerültek a tányérok. Asztalra tették az öreg ércclábaszt, benne illatozott az ínycsiklandozó vacsora. Senki sem nyúlt az étel felé. Nem volt már étvágya a fiataloknak. Mindegyik maga elé bámult, saját gondolataiba burkolózott. Aztán a lány felemelte a fényképet, sokáig nézte, s a könnyei lassan hullani kezdtek. A fiúk torkában is galuska nehezítette a nyelést, de nem sírtak, csak zsidó vallású barátjuk engedte szabadon könnyeit.

Ő tudott sírni! Sok katasztrófáról szóló történetet hallott már lecsukott redőnyök mellett a nappaliban, amikor szülei családjuk megpróbáltatásait mesélték. Látta a fájdalmat az anyja és apja szemeiben, ő pedig csak sírni tudott... Mást nem tehetett. Igen vannak pillanatok az életünkben, amikor nem tehetünk többet... Van, amikor szabad sírni a férfiaknak is...

S míg a könnyek átmosták az emlékezés pillanatait, az ércclábasban kihűlt az étel, kinn a temetőben lassan hullani kezdett a mindent betakaró fehér hó...